

E-administracyjne uwarunkowania jakości życia jako wyraz transferu wiedzy na przykładzie województwa zachodniopomorskiego

Barbara Kryk

Uniwersytet Szczeciński, Polska

Streszczenie

Czynniki instytucjonalno-administracyjne oddziałujące na jakość życia są stosunkowo nowym obszarem jej pomiaru. Obecnie wśród nich istotne znaczenie przypisuje się usługom świadczonym przez e-administrację w zakresie potrzeb informacyjnych dotyczących zdobycia wiedzy i komunikacji społecznej oraz urzędowej. Poziom e-administracji nie tylko warunkuje jakość życia w regionie, ale również pośrednio obrazuje poziom transferu wiedzy w tym obszarze. Z tego względu w artykule przedstawiono wyniki pomiaru obiektywnej jakości życia w zakresie e-administracji w województwie zachodniopomorskim oraz wyjaśniono powody uzyskanej oceny. W opracowaniu wykorzystano metody desk research oraz analizy taksonomicznej.

Słowa kluczowe: jakość życia, e-administracja, wiedza, region

Wprowadzenie

Jak wiadomo, jakość życia może być obiektywna i subiektywna. Takie rozróżnienie wynika z dwóch podejść do oceny (preferencji) stanów opisowej jakości życia, czyli dwóch różnych punktów widzenia na problematykę „powodzenia w życiu”. Przedmiotem zainteresowania w niniejszym opracowaniu jest obiektywna ocena jakości życia w województwie zachodniopomorskim w obszarze administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem e-administracji. Istota oceny obiektywnej jakości życia (zastosowanie względnie obiektywnych mierników oceny) polega na statystycznym pomiarze wartości cech lub budowanych na ich podstawie wskaźników opisujących jakość życia, identyfikacji indywidualnych funkcji preferencji oraz ich syntetyzacji globalnej (miary syntetyczne) lub w podzbiorach (miary subsyntetyczne). Określamy w ten sposób obiektywny poziom jakości życia, a stosowane w tym procesie funkcje preferencji są odzwierciedleniem przyjętego systemu wartości, wzorców porównawczych (empirycznych lub teoretycznych) itp. (Borys 2003).

Ocenę obiektywnej jakości życia można przeprowadzić biorąc pod uwagę trzy dziedzinowe jakości życia — społeczną, ekonomiczną i środowiskową, z możliwością wyróżnienia dziedziny czwartej — instytucjonalnej (związanej m.in. z jakością zarządzania publicznego) (Kryk 2003, 2013a, b). Z tego też względu właśnie to podejście zastosowano w niniejszym opracowaniu do oceny jakości życia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w obszarze administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem e-administracji. Poziom e-administracji nie tylko warunkuje jakość życia w regionie, ale również pośrednio obrazuje poziom transferu wiedzy w tym obszarze. Z tego względu celem artykułu jest przedstawienie wyników pomiaru poziomu obiektywnej jakości życia w zakresie e-administracji w województwie zachodniopomorskim na tle innych województw oraz wyjaśnienie powodów uzyskanej oceny. W artykule wykorzystano część wyników badań przeprowadzonych na potrzeby raportu wykonanego na zlecenie Wydziału Zarządzania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego pt. *Czynniki podnoszenia jakości życia i dostępności do usług publicznych na obszarze województwa zachodniopomorskiego*. W jego przygotowaniu aktywnie uczestniczyła autorka opracowania jako ekspert ds. jakości życia i zrównoważonego rozwoju.

1. E-administracja jako determinanta jakości życia

Czynniki instytucjonalno-administracyjne oddziałujące na jakość życia są stosunkowo nowym obszarem jej pomiaru. Rolę tych czynników można wyjaśnić rozwojem społeczeństwa obywatelskiego i samorządności. Stąd bierze się pod uwagę nie tylko tradycyjne — dotychczas stosowane — czynniki z tego zakresu wpływające na jakość życia (tj. stabilność polityczna i bezpieczeństwo), ale również instytucje i postawy urzędników oraz władz zarządzających, jakość usług publicznych, uczestnictwo obywateli w życiu publicznym. W ramach obszaru instytucjonalno-administracyjnego można wymienić następujące grupy czynników:

- administracja — funkcjonowanie administracji samorządowej,
- infrastruktura socjalna i pomoc społeczna,
- bezpieczeństwo publiczne.

Administracja samorządowa — kolokwialnie mówiąc — może ułatwić lub utrudnić życie obywatelom. Stąd jej funkcjonowanie jest ważnym czynnikiem jakości życia. Podnoszenie jakości usług publicznych następuje poprzez poszerzanie zakresu ich świadczenia, poprawianie dostępu obywateli do usług świadczonych przez administrację, wdrożenie mechanizmów monitorowania standardu świadczonych usług oraz partycypację obywateli w określaniu tego standardu.

Obecnie istotną rolę w ocenie usług świadczonych przez administrację odgrywa tzw. e-administracja. Jest to związane z coraz szerszym upowszechnianiem się nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT). W tej sferze istotne jest zaspokajanie usług powiązanych bezpośrednio z sektorem technologii ICT, takich jak np. potrzeby:

- społeczne — zaspokajane przez określone instytucje (e-zdrowie, e-bezpieczeństwo, e-edukacja),
- ekonomiczne — zaspokajane dzięki działalności gospodarczej (e-usługi, e-praca, e-handel),
- informacyjne — dotyczące zdobycia wiedzy i komunikacji społecznej, urzędowej (e-administracja, e-gospodarka) (Sienkiewicz 2009).

Jakość życia obywateli wyraża się zatem w udogodnieniach dotyczących zaspokojenia potrzeb indywidualnych i zbiorowych w tych obszarach w odniesieniu do stosowanych technologii i usług pochodzących z sektora ICT (Information and Communication Technologies). Elektroniczna administracja to wykorzystanie przez jednostki administracyjne sektora publicznego technologii ICT w celu lepszej dostępności oraz wprowadzenia usprawnień w procesie dostarczania usług publicznych. Dla potrzeb e-administracji funkcjonuje Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (e-PUAP). e-PUAP to system informatyczny, dzięki któremu obywatele mogą załatwiać sprawy urzędowe za pośrednictwem Internetu, natomiast przedstawiciele podmiotów publicznych — bezpłatnie udostępniać swoje usługi w postaci elektronicznej. Ideą przyświecającą budowie e-PUAP było stworzenie jednego, łatwo dostępnego i bezpiecznego elektronicznego kanału udostępniania usług publicznych; tak powstał portal www.epuap.gov.pl. Portal zapewnia sprawną komunikację pomiędzy: obywatelami a administracją,¹ przedsiębiorcami a administracją oraz instytucjami administracji publicznej.² Za pomocą e-PUAP można już realizować wiele spraw,³ ale pomimo tego społeczeństwo w niedostatecznym stopniu wykorzystuje istniejące możliwości.

1. e-PUAP dla obywateli — obywatele, poszukując usługi, którą chcieliby zrealizować za pośrednictwem portalu www.epuap.gov.pl, korzystają z Katalogu Usług. Jest to narzędzie standaryzujące sposób prezentowania i opisywania usług administracji publicznej. Jego celem jest utrzymywanie spójnej listy usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną oraz ich efektywne wyszukiwanie, nawigowanie, wertowanie i filtrowanie.

2. e-PUAP dla podmiotów publicznych — korzyścią dla podmiotów publicznych, wynikającą z wykorzystania portalu www.epuap.gov.pl, jest możliwość bezpłatnego udostępniania usług publicznych poprzez Internet. Podmioty publiczne, korzystając z platformy, nie muszą budować własnych systemów, w celu umożliwienia obywatelowi kontaktu z instytucją i załatwienia sprawy urzędowej. Udostępniona funkcjonalność Elektronicznej Skrzynki Podawczej (ESP) umożliwiła instytucjom publicznym wywiązanie się z obowiązku, wynikającego z ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, przyjmowania dokumentów w postaci elektronicznej (wnoszenia podań i wniosków oraz innych czynności w postaci elektronicznej). W celu uporządkowania wzorów oraz formularzy dokumentów elektronicznych, stworzono Centralne Repozytorium Wzorów Dokumentów (CRD), czyli bazę skupiającą w jednym miejscu obowiązujące w administracji wzory i formularze.

3. Lista spraw dostępnych za pomocą e-PUAP: praca i zatrudnienie, przedsiębiorczość, edukacja, podatki, opłaty, cła, sprawy obywatelskie, zdrowie, rolnictwo, inne sprawy urzędowe, motoryzacja i transport, budownictwo i mieszkania. Zob. też: E-administracja jako element społeczeństwa informacyjnego, [a href="http://e-administracja.net/e-administracja/e-administracja-jako-element-spolesczenstwa-informacyjnego">http://e-administracja.net/e-administracja/e-administracja-jako-element-spolesczenstwa-informacyjnego, [dostęp: 2014.06.07].

Generalnie, w różnych dziedzinach wykorzystywania zdobyczy cyfrowych, Polska zajmuje jedno z ostatnich miejsc, co z jednej strony może generować potrzebę szybkiej zmiany i poprawy, z drugiej natomiast pomaga jasno definiować konkretne zadania, by tę poprawę osiągnąć. Co ważniejsze, dotyczy to nie tylko kwestii technicznej dostępności narzędzi cyfrowych, ale głównie nawyków i postaw.

Jednym z kluczowych czynników niewystarczającego wykorzystywania technologii cyfrowych w Polsce jest relatywnie niski poziom PKB na głowę, przekładający się na możliwości inwestycji w ICT. Jednak niezależnie od tego czynnika, oraz od problemów technicznych i geograficznych związanych z dostępnością infrastruktury, niskie umiejętności, potrzeby i motywacje wpływają na obecny poziom korzystania z Internetu. Wynika on z braku skutecznych systemowych mechanizmów budowania kompetencji cyfrowych (w edukacji formalnej i nieformalnej) oraz z deficytu odpowiednich treści i usług, dostosowanych do potrzeb istniejących i potencjalnych użytkowników. W rezultacie wiele osób nie widzi powodów, żeby korzystać — nawet jeśli mają dostęp do Internetu i innych technologii cyfrowych (20% osób niekorzystających żyje w gospodarstwie domowym wyposażonym w komputer z Internetem). Rolą Państwa — na wszystkich poziomach gospodarowania — jest opracowanie narzędzi stymulujących popyt na usługi cyfrowe z jednej strony, jak i ich podaż z drugiej strony, biorąc pod uwagę praktyki osób już uczestniczących w społeczeństwie cyfrowym (*Polska 2030. Trzecia...* 2013).

Rozwój usług cyfrowych jest warunkiem m.in. podniesienia poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, kreatywności oraz wdrażania otwartego rządu. Realizacji tego warunku służy wieloletni projekt Polska Cyfrowa, który w dużym stopniu dotyczy e-administracji.

Im lepszy i szerszy dostęp będą mieć klienci do usług e-administracji, tym szybciej i sprawniej będą mogli „załatwiać” swoje sprawy. Zaoszczędzą dzięki temu czas na życie prywatne, co oddziałuje pozytywnie na jakość życia. Z tego względu wskaźnik tzw. e-administracji (odzwierciedlający stopień z informatyzowania kontaktów administracji publicznej z klientami) doskonale odzwierciedla nie tylko stopień nowoczesności administracji publicznej, ale również świadczy o jakości życia obywateli. Zatem im ten wskaźnik będzie większy, tym lepsza powinna być jakość życia w regionie. Jednocześnie wskaźnik ten pośrednio odzwierciedla poziom transferu wiedzy w tym obszarze, wskazując na potrzebę określonych działań, które polepszą poziom e-administracji.

2. Metodologia badań⁴

Do oceny jakości życia w województwie zachodniopomorskim w zakresie e-administracji wykorzystano analizę taksonomiczną. W związku z tym przyjęto obowiązujący w jej przypadku schemat postępowania, obejmujący następujące etapy analizy różnicowania obiektów wielocechowych: (1) określenie podmiotu badań, (2) jakościowa weryfikacja cech, (3) korelacyjna weryfikacja cech, (4) ustalenie zestawu cech diagnostycznych, (5) normalizacja cech, (6) budowa mierników agregatowych, (7) grupowanie obiektów pod względem podobieństwa, (8) sprawdzenie jakości uzyskanego grupowania.

Podmiotem badań było województwo zachodniopomorskie, a przedmiotem obiektywna jakość życia w obszarze instytucjonalno-administracyjnym w zakresie e-administracji.

Ocena różnicowania międzyregionalnego jest pochodną obszarów rozwoju regionalnego, dlatego wykorzystano miary statystyczne informujące o stopniu różnicowania regionalnego: obszar zmienności cechy, wartość maksymalna, wartość minimalna, odchylenie standardowe, współczynnik zmienności. Wartości tych miar informują o stopniu różnicowania poziomu rozwoju między badanymi obiektami przestrzennymi (Kukuła 2010). Do wstępnej analizy różnicowania poszczególnych zmiennych diagnostycznych przyjęto przyrosty bezwzględne, wskazujące różnicę między wartościami zmiennej w roku 2011 i 2008,⁵ oraz przyrosty względne (stosunek wartości), gdzie za okres bazowy przyjęto rok 2008. W przypadku oceny jakości życia w zakresie e-administracji wykorzystano wielopłaszczyznową analizę porównawczą, która umożliwiła sporządzenie liniowego

4. Ze względu na ograniczony zakres opracowania opis metodologii jest bardzo syntetyczny, gdyż uznano, że ważniejsze jest zaprezentowanie wyników badań.

5. W czasie pisania opracowania były dostępne dane tylko za okres 2008–2011.

rankingu województw pod względem badanej cechy, a także metodę podziału badanych obiektów na cztery klasy (grupy). Zaklasyfikowanie województwa do danej grupy odpowiada ocenie jego poziomu obiektywnej jakości życia.

W niniejszym opracowaniu do oceny e-administracji wykorzystano jedyny dostępny wskaźnik (i to tylko na poziomie NUTS 2) ogółu przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją, który jest wyrażony w procentach (już sam brak informacji w tym zakresie sugeruje niedostatki i kierunki niezbędnych zmian w tym zakresie). Wskaźnik ten jest stymulantą jakości życia w obszarze administracji publicznej.

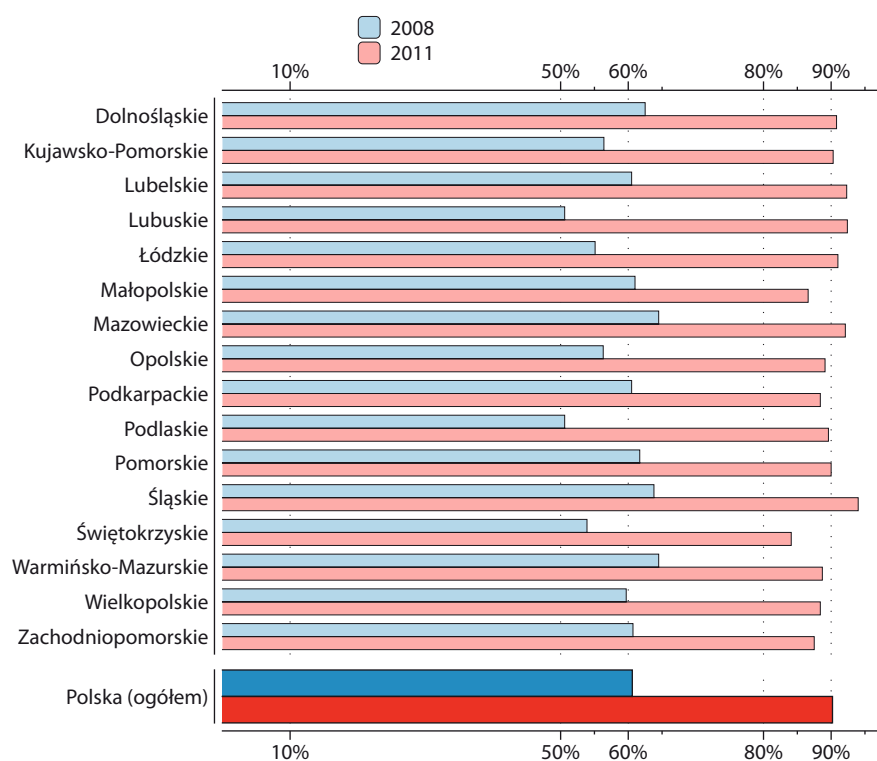
3. Województwo zachodniopomorskie na tle innych województw pod względem e-administracji

W tabeli 1 przedstawiono ranking województw według wskaźnika ogółu przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w kontekście oceny e-administracji. Analizując ten ranking można zauważyć zmiany pozycji poszczególnych województw w roku 2011 w stosunku do roku 2008. Województwa, które w 2008 r. zajmowały trzy pierwsze miejsca tj. mazowieckie, warmińsko-mazurskie i śląskie w roku 2011 plasowały się na pozycji odpowiednio 4, 11 i 1. Zatem w dwóch województwach sytuacja pod względem e-administracji uległa pogorszeniu, zaś w jednym znacznie się polepszyła. Natomiast województwa, które w 2008 r. zajmowały ostatnie miejsca w rankingu tj. świętokrzyskie (14.), lubuskie (15.) i podlaskie (16.) w roku 2011 znalazły się na miejscach odpowiednio 16, 2 i 9, czyli w jednym województwie sytuacja się pogorszyła, zaś w dwóch polepszyła. Trudno dopatrzeć się jakiejś zależności w zmianach pozycji województw bez posiadania szczegółowych danych dotyczących tego zakresu.

W latach 2008–2011 pozycja województwa zachodniopomorskiego, pod względem wskaźnika przedsiębiorstw ogółem wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną, na tle innych województw uległa pogorszeniu. W ciągu trzech lat województwo zachodniopomorskie spadło z pozycji 7. na 14., lokując się w ten sposób na trzecim miejscu od końca, co nie świadczy dobrze o informatyzacji usług publicznych. Jednocześnie sugeruje to niski wpływ zmiennej na jakość życia. Powstaje zatem pytanie, co spowodowało tak dużą zmianę pozycji województwa zachodniopomorskiego? Jest to tym bardziej zastanawiające, że dane źródłowe na rysunku 1 wykazują niski stopień zróżnicowania między województwami.

Tab. 1. Ranking województw według przedsiębiorstw ogółem wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w roku 2008 i w roku 2011

Województwo	Miejsce w roku:	
	2008	2011
Mazowieckie	1	4
Warmińsko-mazurskie	2	11
Śląskie	3	1
Dolnośląskie	4	6
Pomorskie	5	8
Małopolskie	6	15
Zachodniopomorskie . .	7	14
Lubelskie	8	3
Podkarpackie	9	12
Wielkopolskie	10	13
Kujawsko-pomorskie . .	11	7
Opolskie	12	10
Łódzkie	13	5
Świętokrzyskie	14	16
Lubuskie	15	2
Podlaskie	16	9

Rys. 1. Przedsiębiorstwa ogółem wykorzystujące Internet w kontaktach z administracją publiczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, GUS.

W okresie badawczym wskaźnik ogółu przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją w województwie zachodniopomorskim nie odróżniał się zbyt wiele od wartości tego wskaźnika dla innych województw. Jego wartość zawsze oscylowała wokół średniej wartości wskaźnika dla Polski. W latach 2008 i 2010 była nieznacznie wyższa od średniej, zaś w latach 2009 i 2011 niższa. Sugeruje to, że inwestowanie w rozwój e-administracji zostało zaniedbane kosztem innych działań. W konsekwencji przyrost bezwzględny przedsiębiorstw korzystających z Internetu wyniósł tylko 26,8 p.p., czyli 44,2%. Gorsze od województwa zachodniopomorskiego okazały się tylko województwo małopolskie i świętokrzyskie.

Sytuacja województwa zachodniopomorskiego wygląda nieco lepiej, gdy ocenimy jego przynależność do jednej z czterech klas województw pogrupowanych według odsetka przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną (tab. 2). W 2008 r. województwo zachodniopomorskie należało do 2 klasy wraz z województwem dolnośląskim, lubelskim, podkarpackim, pomorskim i wielkopolskim, czyli cechowało się dobrym wskaźnikiem e-administracji. W klasie 1 były trzy województwa (mazowieckie, śląskie i warmińsko-mazurskie), podobnie jak w klasie 4 (lubuskie, podlaskie, świętokrzyskie). W 2011 r. nastąpiło przegrupowanie między klasami. Województwo zachodniopomorskie znalazło się w klasie 3 wraz z województwem opolskim, podkarpackim, podlaskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim. W niższej — 4 klasie — były tylko dwa województwa: małopolskie i świętokrzyskie. W klasie 1 natomiast — obok województwa śląskiego, które zachowało swoją pozycję — znalazły się województwo lubelskie i lubuskie, co było dosyć dużą niespodzianką w tym rankingu. W tych województwach znacznie zwiększył się odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną, odpowiednio o 52,6% i 82,6%.

Ranking województw i klasyfikacja według klas odzwierciedlających poziom zaspokojenia potrzeb w obszarze e-administracji, obejmuje okres, gdy w województwie zachodniopomorskim rozpoczynano realizację projektów z tego zakresu. Efekty tych projektów dopiero zaczynają się ujawniać i obecnie wskaźniki związane z cyfryzacją powinny być wyższe. Efektywność projektów w zakresie e-administracji jest skorelowana z poziomem rozwoju umiejętności informacyjnych społeczeństwa. Te z kolei są efektem synergii następujących podobszarów:

Tab. 2. Klasyfikacja województw według przedsiębiorstw ogółem wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną

Klasa	Rok 2008	Rok 2011
Klasa 1 najwyższy poziom obiektywnej jakości życia	mazowieckie, śląskie, warmińsko-mazurskie	lubelskie, lubuskie , śląskie
Klasa 2 średni poziom obiektywnej jakości życia	dolnośląskie, lubelskie, małopolskie, podkarpackie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie	dolnośląskie, kujawsko-pomorskie , łódzkie , <i>mazowieckie</i> , pomorskie
Klasa 3 niski poziom obiektywnej jakości życia	kujawsko-pomorskie, łódzkie, opolskie	opolskie, <i>podkarpackie</i> , podlaskie , <i>warmińsko-mazurskie</i> , <i>wielkopolskie</i> , <i>zachodniopomorskie</i> ,
Klasa 4 najniższy poziom obiektywnej jakości życia	lubuskie, podlaskie, świętokrzyskie	<i>małopolskie</i> , świętokrzyskie

Pogrubieniem oznaczono województwa, które w latach 2008–2011 przeszły do wyższej klasy.

Kursywą oznaczono województwa, które w latach 2008–2011 przeszły do niższej klasy.

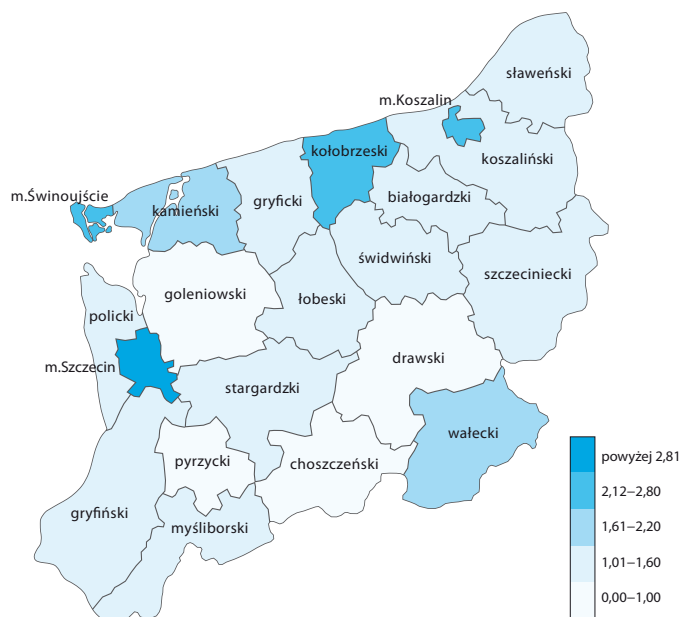
- infrastruktury technicznej,
- usług elektronicznych,
- kompetencji cyfrowych.

Te podobszary nie rozwijały się równomiernie. Ponadto indeks potencjału e-rozwoju dla województwa zachodniopomorskiego określony przez badanie Stowarzyszenie Miast w Internecie z 2009 roku, wyniósł 1,76, co plasowało region na 7. pozycji w kraju, czyli przysłowiowego „średniaka”. Pozycja ta odpowiadała ówczesnemu miejscu województwa zachodniopomorskiego w rankingu województw według wskaźnika ogółu przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją, co potwierdza poprawność przeprowadzonych badań. W obrębie powiatów badanego województwa występują znaczne dysproporcje. Najlepsze wskaźniki — powyżej średniej wojewódzkiej — posiadały Szczecin (7. miejsce wśród stolic regionów), Koszalin, Świnoujście i Kołobrzeg, cechujące się najwyższymi wskaźnikami rozwoju ekonomicznego i społecznego w regionie. Najslabiej w tym rankingu wypadły powiaty: pyrzycki, choszczeński, drawski i goleniowski (rys. 2), mające charakter rolniczy i borykające się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi.

Pozycja województwa zachodniopomorskiego w przedstawionym rankingu i grupowaniu województwa jest konsekwencją kluczowych problemów rozwojowych województwa zachodniopomorskiego, określonych i opublikowanych w ostatnich latach w związku z pracami nad dokumentami strategicznymi o charakterze regionalnym. Szczególnie obszernego materiału faktograficznego i statystycznego dostarcza *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020* oraz *Strategia Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006–2015*.

Diagnoza przeprowadzona w ramach przygotowywania *Strategii Budowy Społeczeństwa...* prezentuje szereg problemów mających negatywny wpływ na rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie. Głównymi problemami prezentowanymi w powyższym dokumencie są:

- brak systemu monitorowania zmian w obszarze Społeczeństwa Informacyjnego w województwie na poziomie Jednostek Samorządu Terytorialnego,
- brak współpracy i koordynacji w zakresie informatyzacji pomiędzy jednostkami administracji samorządowej na wszystkich szczeblach,
- brak szerokopasmowej sieci regionalnej, w szczególności na terenach wiejskich i w mniejszych miejscowościach,
- brak standardów informacji i standardów usług elektronicznych w Jednostkach Samorządu Terytorialnego ograniczający budowanie interaktywnych zasobów baz danych na poziomie województwa,

Rys. 1. Mapa potencjału e-rozwoju

Źródło: opracowano na podstawie publikacji na stronie <http://eregion.wzp.pl/obszary/spoleczenstwo-informacyjne>, [dostęp: 2014.07.10]

- wysokie zagrożenie wykluczeniem cyfrowym, a następnie wykluczeniem społecznym mieszkańców terenów wiejskich (popegeerowskich), starszego pokolenia, osób niepełnosprawnych i bezrobotnych,
- niski udział sektora zaawansowanych technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce regionu,
- brak pełnej obsługi elektronicznej wszystkich usług publicznych,
- niewystarczająca promocja problematyki związanej z rozwojem społeczeństwa cyfrowego,
- niewystarczające umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi przez nauczycieli przedmiotowych na wszystkich poziomach kształcenia,
- małe zainteresowanie realizacją projektów wychodzących poza infrastrukturę teleinformatyczną, a związanych z kreowaniem zasobów informacyjnych i rozwojem zasobów ludzkich.

Z analiz przeprowadzonych przez autorów *Strategii Budowy Społeczeństwa...*, wynika wprost, że potencjał wewnętrzny województwa, niemal zupełnie niewykorzystywany, zlokalizowany jest przede wszystkim w kapitale ludzkim oraz jego aktualnych i przyszłych możliwościach rozwoju. Z tego względu wiele pracy i różnych działań jeszcze potrzeba by realizowane w województwie projekty cyfryzacji społeczeństwa i administracji przyniosły spodziewane efekty i polepszyły jakość życia w regionie.

Zakończenie

Reasumując, w latach 2008–2011 poziom obiektywnej jakości życia w zakresie e-administracji w województwie zachodniopomorskim obniżył się. Było to konsekwencją istniejących problemów społeczno-ekonomicznych, na które nałożył się kryzys gospodarczy. Władze wojewódzkie w celu poprawy sytuacji podjęły określone działania zgodne z 5. celem strategicznym ujętym w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, tj. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności oraz celami kierunkowymi 5.5 — Budowanie społeczeństwa informacyjnego i 5.1 — Rozwój kadry innowacyjnej gospodarki. Cele strategii były skorelowane z priorytetami i działaniami zapisanymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2007–2013, mianowicie z Priorytetem 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego. Efekty tych działań zaczynają już być widoczne w województwie. Można więc powiedzieć, że nastąpił transfer wiedzy w badanym zakresie, który powinien się przełożyć na wzrostu jakości życia.

Literatura

- BORYS T. (2003): *Jakość życia jako integrujący rodzaj jakości (artykuł wprowadzający)*. [w:] J. Tomczyk-Tołkacz (red.): *Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii*, Jelenia Góra, KZJiŚ.
- KARMOWSKA G., KRAWCZYK M., KRYK B., MANIAK G., MARCINIAK M. (2014), *Czynniki podnoszenia jakości życia i dostępności do usług publicznych na obszarze województwa zachodniopomorskiego*. Raport dla Urzędu Marszałkowskiego WZP, Szczecin.
- KRYK B. (2003): *Jakość życia a społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa za korzystanie ze środowiska*. [w:] J. Tomczyk-Tołkacz (red.): *Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii*, Jelenia Góra, KZJiŚ.
- KRYK B. (2013a): *Jakość życia — odczuwać czy mierzyć?* [w:] Z. Wyszowska i M. Gotowska (red.): *Poziom i jakość życia w dobie kryzysu*, Bydgoszcz, Wydawnictwa Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego.
- KRYK B. (2013b): *Zrównoważona jakość życia a zrównoważona konsumpcja i zachowania ekologiczne polskich konsumentów*. „Handel Wewnętrzny” (listopad-grudzień (A)), s. 5–19.
- KUKUŁA K. (2010): *Elementy statystyki w zadaniach*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia rozwoju Kraju*. (2013), mac.gov.pl, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.
- SIENKIEWICZ P. (red.) (2009): *Bezpieczeństwo obywateli RP jako czynnik jakości życia*. Warszawa, AON.